

[Undervisningsministeren.]

uddannelserne, som i særlig grad rammer landdistrikterne.

Hr. Samuelson opfordrede mig til at overveje gymnasieskolernes skolenavn og deres beføjelser, og også det tager jeg meget gerne en drøftelse af i udvalget.

Til hr. Horn skal jeg kun sige, at dette vel i og for sig ikke er lejligheden til at præstere memoirer over den danske realskole. Jeg er ganske enig i, at realskolen for mange af vore folk, som hr. Horn udtrykte det, har været en løftestang, har givet en mulighed for social opstigning i samfundet, og hvad man ellers kan sige. Men jeg vil dog gerne i lyset af den folkeskolereform, som kommer til drøftelse inden længe, sige, at den har dog ikke været det i højere grad, end at 85 pct. af børnene fra socialgruppe 1 kommer i realafdelingen, mens det kun drejer sig om 21 pct. af børnene fra socialgruppe 5.

Robert Christensen: Jeg tager ikke ordet i anden omgang for at komme med bemærkning til ministeren, for jeg har indtryk af, at vi stort set er enige. Ellers er det da heller ikke vores opgave at arbejde os længere fra hinanden.

Men der skete jo det, at bare en kort bemærkning fra mig, som jeg ikke uddybede, gav anledning til hr. Horns bemærkning til mig. Det hele hviler vistnok på en misforståelse. Jeg tænkte netop på statsgymnasiet i Nyborg, som har en kostafdeling. Jeg ved jo, at vi her i landet f. eks. har nogle isolerede øer, hvorfra de unge mennesker ikke kan følge et daggynasium, men er nødt til at flytte hjemmefra for at få en gymnasieuddannelse. At drive et sådant gymnasium, som faktisk skal tage elever fra hele landet, mener jeg fortsat er en statsopgave og ikke en kommunal opgave.

Jeg tror ikke, hr. Horn og jeg er så uenige efter den bemærkning.

Horn: Jeg vil blot gøre opmærksom på, at Nyborg gymnasium er et kommunalt gymnasium, mens kostafdelingen er statslig.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 22. november, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Redegørelse af udenrigsministeren.*

2) *Spørgsmål til ministrene.*

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om administration af Det europæiske økonomiske Fællesskabs forordninger om etablering af en fælles strukturpolitik for fiskerisektoren og om den fælles markedsordning for fiskerivarer m. v.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om administration af Det europæiske økonomiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m. v.

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om administration af Det europæiske økonomiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for frugt og gartneriprodukter m. v.

Mødet hævet kl. 16.01.

24. møde.

Onsdag den 22. november kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Redegørelse af udenrigsministeren.
(Redegørelse nr. IV).

Udenrigsministeren (K. B. Andersen): I dag begynder i Helsingfors de forberedende

[Udenrigsministeren.]

drøftelser vedrørende en konference om sikkerhed og samarbejde i Europa.

Det er et længe næret dansk ønske, der her går i opfyldelse, når de europæiske lande og USA og Canada, i alt 35 stater, repræsenteret ved deres missionschefer i Helsingfors, sætter sig til forhandlingsbordet. Sigtet er at bane vejen for den regeringskonference, der snart i mange år har stået på dagsordenen i den internationale debat, og som skiftende danske regeringer har indtaget en positiv holdning til og aktivt arbejdet for, siden tanken for alvor meldte sig i midten af treserne.

Det danske grundsynspunkt har hele tiden været, at selv om det var indlysende, at visse af de afgørende europæiske problemer, der fulgte efter den anden verdenskrig, kun kunne løses af de direkte interesserede større magter, var det lige så klart, at de øvrige europæiske lande, herunder også Danmark, havde både et ansvar for og en ret og en pligt til at yde bidrag til udformningen af det fremtidige Europa.

Når jeg har bedt om denne lejlighed til her i tinget at give en redegørelse for sikkerheds- og samarbejdskonferencen, er det dels for at orientere om regeringens holdning og forventninger til de forberedende drøftelser, og dels fordi jeg synes, at der efter så mange års tale om denne konference kan være grund til at trække nogle hovedlinjer op og stille konferenceplanerne ind i et bredere perspektiv. Og så giver en sådan redegørelse også mulighed for en debat som jeg forstår, vi får i morgen, om et enkelt afgrænset udenrigspolitisk emne i modsætning til de meget brede udenrigspolitiske debatter, vi oftest har her i tinget.

Jeg tror, der i Europa i dag er en udbredt fornemmelse af, at vi står ved et afgørende punkt i efterkrigstidens europæiske udvikling. De europæiske afspændingsbestræbelser har aldrig været så mange og så klart udtalt, som de er netop nu.

Et klart og tankevækkende udtryk herfor var det, da forbundskansler Willy Brandt for nogle dage siden udtalte, at aftalen om de to tyske staters indbyrdes forhold for ham at se markerede afslutningen på den kolde krig. Vi er på vej ind i en ny fase af Europas historie, en fase, som forhåbentlig vil vise sig at være kendetegnet ved yderli-

gere afspænding og ved et voksende samarbejde alle staterne imellem.

Udsigten til en virkeliggørelse af planerne om en sikkerheds- og samarbejdskonference må ses i sammenhæng med en række betydningsfulde begivenheder i de senere år, begivenheder, der alle har bidraget til at nedbryde modsætningsforholdet mellem øst og vest.

Jeg vil først og fremmest nævne de sidste års tilnærmelse mellem USA og Sovjetunionen, der under præsident Nixons besøg i Moskva i maj i år resulterede i en lang række af aftaler, bl. a. om en begrænsning af kernevåbenkapløbet. Samtidig har regeringen Brandt-Scheels fremsynede og konstruktive østpolitik som bekendt kunnet opvise en række resultater af — jeg tror man med rette kan sige historisk rækkevidde. Hertil kommer, at de fire stormagter er enedes om en Berlinaftale. Disse forskellige aftaler og forhandlingsresultater har været med til at fjerne alvorlige spændinger i Europa.

Det er værd at bemærke, at denne udvikling har fundet sted samtidig med udvidelsen af De europæiske Fællesskaber, der altså ikke har vanskeliggjort afspændingen mellem øst og vest; man kan sige tværtimod.

Uden hele denne afspændingsudvikling ville de flersidede drøftelser i Helsingfors til forberedelse af konferencen ikke være kommet i stand i dag og mulighederne for nye bidrag til yderligere afspænding i Europa ikke have været til stede.

De flersidede drøftelser, som nu åbnes, og den sikkerheds- og samarbejdskonference, som man stiler imod at påbegynde inden udgangen af første halvår af 1973, indgår således som brikker i et storpolitisk mønster.

I dette billede indgår også den forståelse, der er opnået mellem USA og Sovjetunionen og andre direkte eller indirekte interesserede lande, derunder også Danmark, om, at der inden udgangen af januar måned næste år skal indledes drøftelser om et andet væsentligt sæt af problemer, nemlig de gensidige og balancerede styrkereduktioner i Centraleuropa med henblik på en egentlig konference om dette emne i efteråret 1973. Selv om det danske territorium ikke udgør en del af Centraleuropa, har regeringen arbejdet aktivt for, at vi skulle blive repræsenteret ved

[Udenrigsministeren.]

disse drøftelser under en eller anden form; det er et ønske, der deles af vore allierede i NATO.

Der er således på en række felter taget skridt til en betydelig diplomatisk aktivitet, som er udtryk for, at der nu er vilje til en virkelig tilbundsående drøftelse af en række europæiske problemer.

Den sikkerhedskonference, som forhåbentlig kommer i stand i nær fremtid, skal altså kun betragtes som ét, om end et væsentligt skridt i den langsigtede proces, som går ud på at tilvejebringe varig fred i Europa og nedbryde de kunstige skel mellem de europæiske lande.

Konferencen vil naturligvis ikke kunne løse alle udestående spørgsmål, og muligheden for afholdelse af yderligere konferencer må holdes åben. Jeg vil også gerne præcisere, at selv om det af konferencens navn fremgår, at den skal dreje sig om både sikkerheds- og samarbejdsproblemer, vil det nok være realistisk at regne med, at det især bliver samarbejdsspørgsmålene, der kommer til at præge forhandlingerne. Det hænger også sammen med, at styrkereduktionsproblemerne som nævnt bliver taget op til særlig behandling. Der bliver altså ikke tale om nogen ny europæisk sikkerhedsordning eller noget lignende i denne omgang.

Der er derfor heller ikke noget grundlag for en ændring af Danmarks sikkerhedspolitik, således som den fandt udtryk i fhv. statsminister Krags redegørelse ved folketingets åbning den 3. oktober i år, en redegørelse, som den nye statsminister jo også har tilsluttet sig, hvori det hed:

„Den atlantiske alliance er stadig rammen om Danmarks sikkerhedspolitik. Regeringen ser ikke i øjeblikket noget alternativ til medlemskab af NATO. Regeringen ønsker at understrege den atlantiske alliances dobbelte rolle som værn om vor sikkerhed og som udgangspunkt for en åben afspændingspolitik, først og fremmest over for Østeuropa.“

Det er netop vor faste forankring i det

vestlige fællesskab, der har muliggjort, at den nuværende regering lige som tidligere danske regeringer har kunnet gå så positivt ind for afholdelsen af sikkerhedskonferencen. Noget tilsvarende gælder de andre deltagende lande både i øst og vest: kun ud fra tilliden til, at deres egen sikkerhed er beskyttet, har de europæiske lande følt sig i stand til at engagere sig i drøftelserne om de fremtidige former for sameksistens og for samarbejde.

Det har under de hidtidige forberedelser været vort synspunkt, at konferencen måtte forberedes grundigt for at have udsigt til at give resultater, som kan være tilfredsstillende for alle parter. En mislykket konference er værre end ingen konference.

Der er derfor i udenrigsministeriet i de senere år udført et omfattende arbejde med henblik på denne konference, og der har fundet meget omhyggelige rådslagninger sted med andre lande. Vi har rådført os dels med vore allierede inden for nato, dels med de øvrige 8 lande, der deltager i det politiske samarbejde i henhold til Luxembourgrapporten, dels med det øvrige Norden. Hertil kommer en lang række tosidede drøftelser med adskillige østeuropæiske lande og med neutrale stater. Alle disse samtaler har været nyttige, fordi de har givet os et nogenlunde klart billede af andre deltagerlandes interesser og ønsker i forbindelse med konferencen.

Men uanset det store forberedende arbejde er det givet, at forhandlingerne i Helsingfors ikke bliver lette. Hver deltager har sine mål, som ønskes realiseret, og disse mål er naturligvis ikke identiske.

Udover et sikkert oprigtigt ønske om afspænding er den målsætning, som fra østlig side synes at være den centrale, at opnå en slags formel bekræftelse af den herskende tilstand i Europa. Der er også en tydelig interesse fra østlig side for et udbygget økonomisk og teknologisk samarbejde.

Fra vestlig side ønsker man selvsagt i første række at sikre freden og forståelsen mellem nationerne. Det søges nået bl. a. ved at

[Udenrigsministeren.]

søge at få fastslået, at de almindelige folkeretlige principper for forholdet mellem staterne, herunder ikke-indblanding i andre staters indre anliggender, må have almindelig gyldighed, dvs. mellem alle lande i Europa. En forøgelse af de menneskelige kontakter mellem øst og vest og i det hele taget respekten for menneskerettighederne er en anden fremtrædende vestlig målsætning.

For at undgå, at konferencen kun munder ud i generelle erklæringer, hvis værdi der må sættes et stort spørgsmålstegn ved, og for på den anden side at sikre, at den gennem konkrete resultater på en række områder kan betyde et reelt bidrag til afspændingen, må møderne som sagt være velforberedt. Og det vil igen sige, at samtalerne i Helsingfors — uden at antage karakter af en forkonference — må være dybtgående og sikre, dels at der på selve konferencen kan finde en tilbundsgående forhandling sted af alle konstruktive forslag uden hensyn til, hvor de kommer fra, dels at skabe en sådan grad af enighed, at der, inden konferencen indledes, er en rimelig udsigt til, at den kan føre til tilfredsstillende resultater.

Hvorledes kan man så bedst nå de mål?

For så vidt angår det første punkt — at sikre en positiv drøftelse af alle konstruktive forslag — vil det efter vestlig opfattelse være hensigtsmæssigt, at konferencen afvikles i 3 stadier, i 3 faser: først et udenrigsministermøde, derefter forhandlinger i udvalg, hvis resultater så vil kunne forelægges et nyt ministermøde — jeg siger med vilje ikke nyt udenrigsministermøde, tiden må vise, om det skal være udenrigs- eller statsministermøde.

Allerede i dag kan vi konstatere, at der er udbredt enighed om at afvikle konferencen på denne måde.

Det andet hovedsigte med Helsingfors-samtalerne — at nå til en sådan grad af enighed, at der er en rimelig udsigt til, at selve konferencen fører til tilfredsstillende og konkrete resultater — mener vi fra de vestlige landes side at kunne tilgodese dels ved, at der bliver udarbejdet en præcist udformet dagsorden, dels ved, at denne dagsorden ledsages af nøje formulerede opgavebeskrivelser for de udvalg, der ventes nedsat af ministrene på konferencen. Ved formuleringen af disse opgavebeskrivelser

må man i et vist omfang berøre kernen i problemerne, det er klart. Det er netop, hvad østlandene ikke ønsker under de forbedrende drøftelser. De har derfor hidtil afvist at drøfte det nærmere indhold i udvalgsarbejdet under denne forberedende fase, og det er også på denne baggrund, at f. eks. Sovjetunionen regner med, at forbedelserne kan tilendebringes inden jul — et synspunkt, vi ikke deler.

De forskellige synspunkter på tilrettelæggelsen af det forberedende arbejde vil utvivlsomt give anledning til vanskelige og langvarige debatter under de møder i Helsingfors, der altså netop begynder i dag og mens vi drøfter spørgsmålet. De vestlige ønsker, som Danmark altså fuldt ud deler, om omhyggelige forberedelser udspringer ikke af et ønske om at vanskeliggøre eller forsinke selve konferencen, tværtimod, men af ønsket om at forhindre, at konferencen til sin tid enten bryder sammen eller også munder ud i intetsigende erklæringer, simpelt hen fordi den har været for dårligt forberedt.

Efter disse bemærkninger om sigtet med forberedelserne i Helsingfors vil jeg gerne vende mig til selve indholdet af konferencen.

Fra dansk side mener vi sammen med mange andre deltagerlande, at fire hovedemner bør tages op: 1) visse sikkerhedsspørgsmål, 2) samarbejde på de økonomiske, handelsmæssige, teknologiske og videnskabelige områder, 3) udvikling af de menneskelige kontakter, styrkelse af de kulturelle forbindelser og øget spredning af informationer over grænserne og 4) samarbejde om miljøspørgsmål.

Jeg skal kort kommentere disse emnegrupper med særlig understregning af de danske interesser.

Emnet sikkerhedsspørgsmål dækker både, hvad man kan kalde politisk sikkerhed, og i et vist omfang tillige militær sikkerhed.

Under emnet politisk sikkerhed tænker man sig vedtagelsen af en række principper for forholdet mellem stater, der stort set allerede findes i bl. a. FN's pagt og dermed allerede må siges at være gældende folkeret. Det, drøftelserne derfor især vil komme til at dreje sig om, er, hvordan man kan sikre disse princippers overholdelse i praksis.

Om den militære sikkerhed gælder, at vi

[Udenrigsministeren.]

her rører ved problemer, der er så teknisk vanskelige, at sikkerhedskonferencen med dens meget brede deltagerkreds ikke er det rette forum for en drøftelse, der kan føre til resultater. Det er jo også derfor, der er enighed om, at de egentlige styrkereduktionsdrøftelser må finde sted i en mindre kreds af direkte berørte lande. Men det forhindrer ikke, at vi på en konference om sikkerhed i Europa også må komme ind på visse principper vedrørende den militære sikkerhed. Vi forestiller os fra dansk side, at konferencen kan drøfte visse forholdsregler, som kan bidrage til at skabe øget tillid mellem øst og vest og undgå misforståelser eller misfortolkninger af modpartens hensigter. Der tænkes her f. eks. på gensidig underretning om større militærmanøvrer, udveksling af observatører o. lign. Der kan vel også blive tale om at drøfte mere generelle erklæringer om militære styrkeniveauer i Europa med henblik på nedskæringer, selv om altså ikke alle lande vil være enig heri. Det afgørende er her, at der ikke bliver tale om ensidige svækkelser. Det vil ikke fremme den videre afspænding.

Navnlig fra østeuropæisk side er der fremført stærke ønsker om en uddybning af det samarbejde, der allerede er i gang på de økonomiske, de handelsmæssige, de teknologiske og de videnskabelige områder. Der er ikke tvivl om, at disse felter rummer muligheder for en forbedring af landenes levestandard, der i sig selv vil virke i retning af at fjerne politiske spændinger. Hertil kommer, at øgede kontakter på disse felter ligesom på de kulturelle og undervisningsmæssige skaber større forståelse landene imellem.

Den danske regering vil derfor i lighed med mange andre deltage i disse drøftelser med en meget positiv holdning, lytte med opmærksomhed til de forslag, der fremkommer, undersøge dem for at konstatere, om de er praktisk gennemførlige, og om de vil virke til gensidig gevinst. Inden for rammerne af vore internationale forpligtelser — jeg tænker her navnlig på GATT, på valutafonden og det europæiske samarbejde — vil vi gøre, hvad der står i vor magt for at udvikle et frugtbart samarbejde på disse felter.

Noget tilsvarende gælder de problemer, der knytter sig til beskyttelse af det menneskelige miljø. Det er regeringens opfattelse,

at disse problemer er af så fundamental betydning, at også de hører hjemme på den europæiske sikkerheds- og samarbejdskonference. Dels må det sikres, at de andre samarbejdsformer, der kan ventes beslutninger om, indrettes med rimelig hensyntagen til beskyttelsen af menneskets omgivelser. Dels er mange miljøproblemer — som det jo ofte har været nævnt her fra denne talerstol — netop af regional karakter, således at en konference med sigte specielt på Europas problemer og med både øst og vest repræsenteret kan vise sig at være et velegnet forum for en principiel drøftelse. Jeg behøver blot at nævne spørgsmålet om bekæmpelse af forureningen i Østersøen og et spørgsmål som luftforureningen på tværs af landegrænserne som eksempler på påtrængende problemer, der ikke kan løses uden aktiv medvirken af samtlige lande i området.

Videre lægger vi fra dansk side i lighed med en række andre vestlige lande stor vægt på, at konferencen kommer til at drøfte udviklingen af de menneskelige kontakter, styrkelse af de kulturelle forbindelser i videste forstand og øget udbredelse af information. Vi er helt opmærksom på, at det her drejer sig om vanskelige spørgsmål, som vi ikke kan forvente løst på een gang, og at vore ønskemål må være realistiske.

På den anden side er det min overbevisning, at fremskridt på de nævnte områder er nødvendige, hvis vi i Europa skal gøre os håb om efterhånden at få fjernet kunstige skranke mellem øst og vest og fremme den gensidige forståelse og tillid, der er nødvendige forudsætninger for en varig sikring af freden. Uden at jeg vil overvurdere betydningen heraf, vil jeg erindre tinget om, at ministerpræsident Kosygin under besøget i København i fjor erklærede sig villig til at drøfte også disse spørgsmål.

Endelig bør jeg måske nævne, at der fra østlig side består et stærkt ønske om, at konferencen beslutter oprettelsen af et permanent organ, uden at dets opgaver er blevet nærmere angivet.

Vi er da fra dansk side enige i, at den udvikling i øst-vestforholdet, som konferencen kan give stødet til, må følges op på en eller anden måde. Vi kan derfor, som jeg nævnte for lidt siden, forestille os, at det kan vise sig ønskeligt at følge den første

[Udenrigsministeren.]

konference op med yderligere konferencer, der altså forhåbentlig kommer næste sommer. Det kan også vise sig nyttigt at bede eksisterende internationale samarbejdsorganer tage de nødvendige skridt til gennemførelse af konferencens beslutninger.

Alt det mener jeg imidlertid vi først kan tage stilling til, når vi ser, hvad der kommer ud af denne første konference. Vi er på forhånd skeptiske over for tanken om et nyt permanent organ, som ikke har meget klart definerede rammer og beføjelser.

Det må ud fra et dansk synspunkt være vigtigt at fremhæve, at vi ikke har noget ønske om, at forhandlingerne hverken i den forberedende fase, der begynder i dag, eller på selve konferencen skal være en blok-til-blok drøftelse. Det vil på forhånd kunne modvirke en fri og en frugtbar meningsudveksling mellem de mange lande, hvoraf nogle jo tilhører østlige alliancer, nogle tilhører vestlige alliancer, nogle er neutrale og alliancefrie.

Til slut vil jeg gerne understrege, at regeringen på ingen måde nærer illusioner om, at den konference, der forhåbentlig bliver resultatet af de drøftelser, der indledes i Helsingfors i dag, vil være nogen mirakelkur, der med et slag løser alle de problemer, der består mellem de europæiske lande. 25 års Europahistorie ændres ikke fra den ene dag til den anden. Men forudsætningen for en ændring er, at der bliver gjort en begyndelse.

Mit ønske for den række af forhandlinger, der forestår, er, at de vil kunne vise, at de afspændingstendenser, som vi har været vidne til i de senere år i Europa, ikke blot er overfladiske og midlertidige krusninger, men udtryk for dybtgående, vedvarende politiske kræfter baseret på voksende indbyrdes tillid og på et interessefællesskab mellem de deltagende lande i arbejdet for en afspænding i Europa.

Den norske forfatter Sigurd Hoel har engang sagt, at man skal aldrig sige „alt eller intet“, for så får man intet. Danmark går ikke til disse forhandlinger med krav om at få alle ønsker opfyldt, som betingelse for at ville sætte sig ved selve konferencens forhandlingsbord. Hvis 35 lande går til drøftelserne i Helsingfors med hver sine absolutte krav, så kan vi såmænd allerede i dag, hvor de forberedende drøftelser indledes, forud-

sige resultatet, eller skal vi sige det manglende resultat af de kommende ugers og måneders forhandlinger.

Men når vi tænker på den europæiske historie i den hidtil forløbne del af dette århundrede, må vi også sige, at mindre end alt også kan accepteres som skridt henimod et mere fredeligt Europa for dette århundredes tredje generation, end de to tidligere generationer har oplevet.

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Simonsen* til ministeren for offentlige arbejder:

„Hvorfor er DSBs personale ikke blevet tilstrækkeligt orienteret om de igangværende rationaliseringsforanstaltninger?“

(Spm. nr. 50).

Skriftlig begrundelse.

Det fremgår af dagspressen, at rationaliseringen inden for DSB har skabt utryghed blandt store dele af personalet. Ikke fordi man modsætter sig rationalisering, men fordi man ikke er blevet tilstrækkeligt informeret. Usikkerhed om fremtiden påvirker stemningen på arbejdspladsen og skaber et dårligt klima.

Det forekommer mig, at denne statsvirksomhed viser et dårligt eksempel ved ikke at sørge for tilstrækkelig og rettidig information af personalet. Staten må have en særlig forpligtelse til at skabe et godt klima på arbejdspladsen, ikke mindst på et område som her, hvor bedre information ikke på nogen måde ville medføre øgede omkostninger.

Ministeren for offentlige arbejder (*Kampmann*): DSB er i gang med en række aktiviteter, der tilsigter at gøre virksomheden mere effektiv og moderne, reducere omkostningerne og øge indtjeningen. DSB er vel en af de mest rationaliserede statsvirksomheder, og DSB er også den eneste større offentlige organisation, som har et stadig nedadgående personaleforbrug uden nedadgående aktiviteter. Reduktionen i personaleforbruget har givet sig udtryk i personaleloftet, som har medført, at personalet spe-

[Ministeren for offentlige arbejder.]

cielt for DSB er blevet reduceret med 500 eller flere pr. år.

DSB er jo også en landsdækkende virksomhed, der har medarbejdere næsten over hele landet, og de omlægninger, der i denne tilpasningsproces nødvendigvis må finde sted, kan snart berøre den ene, snart den anden personalekategori og dermed det ene eller det andet geografiske område, hvor sådanne aktiviteter udøves.

Det er i forbavsende høj grad lykkedes at gennemføre denne omlægning og reduktion uden større indgreb over for medarbejderne. De nødvendige flytninger af personale berører således i 1972 kun 202 personer eller ca. 1 pct. af styrken. Men det er næppe muligt altid at undgå forflytninger, omskolinger el. lign. DSB har herunder taget vidtgående hensyn til medarbejderne og ikke gennemført forandringer af nogen betydning, uden at personalets repræsentanter konsekvent inddrages. Et meget stort antal medarbejderrepræsentanter er således til stadighed aktive i selve DSBs planlægningsorganisation, og DSB har med personaleorganisationerne et traditionelt godt og udviklet samarbejde.

DSB gennemfører en udstrakt information direkte over for medarbejderne om alle DSBs aktiviteter, dels gennem DSB-bladet, der udsendes til samtlige medarbejdere hver måned, dels gennem normal samarbejdsudvalgsvirksomhed, kurser, møder osv.

Uanset alle bestræbelser for at mindske problemerne, og uanset at det må siges hidtil at være lykkedes i forbavsende høj grad, så alle større omlægninger har fundet sted i godt samarbejde med personalets organisationer, kan der alligevel forekomme tvivl eller uro blandt personalet, og når denne uro eller tvivl let afspejles i dagspressen, beror det på, at DSB har så mange aktiviteter i gang.

Her fra politisk side tror jeg, vi skal være varsomme med at dømme ud fra forskellige referater af reaktioner det ene eller andet sted fra og endnu mere varsomme for ikke at hæmme, endsige lamme, det initiativ og den energi, med hvilken effektivisering og modernisering i denne store statsvirksomhed sker. Det tjener såvel medarbejderne som ledelsen af virksomheden til ære, og det er til gavn for samfundet.

Simonsen: For at der ikke skal være nogen misforståelse, vil jeg gerne med det samme fastslå, at vi med glæde hilser de bestræbelser på rationalisering, som DSB udfører; derom skal der ikke være nogen tvivl, og jeg har også forstået på en lang række medarbejdere inden for DSB, at man gør det samme.

Den redegørelse, jeg har fået fra ministeren for offentlige arbejder nu, er sådan set ikke nogen overraskelse for mig, for det er klart, at man til enhver tid kan præsentere en redegørelse, som får det til at se ud, som om tingene er i orden.

Jeg har ikke taget dette spørgsmål op på grundlag af nogle løse meddelelser et eller andet sted; jeg har taget denne sag op på grundlag af spørgsmål efter spørgsmål fra DSB-medarbejdere ude omkring i landet, og det er ikke spørgsmål, som bare er kommet i den senere tid, de er kommet gennem mange måneder.

Men det, der for mig er det afgørende, er, at disse spørgsmål er taget meget til i styrke gennem den sidste måned, således at man ikke kommer nogen steder, hvor der er DSB-medarbejdere, uden at der bliver givet udtryk for en utryghed og utilfredshed, ikke med rationaliseringen, men med den manglende information.

Derfor finder jeg, netop fordi det er en statsvirksomhed, der er tale om, at det er en beklagelig situation, og jeg håber uanset besvarelsen her, at et spørgsmål som dette alligevel vil give ministeren og også DSB anledning til grundigt at overveje, hvordan man kan gøre disse ting bedre for fremtiden, for det er jo i og for sig det, der er det afgørende i denne sag.

Må jeg videre sige, at man er meget tilbøjelig til at kritisere private virksomheder, når de er nødsaget til at indskrænke medarbejderstaben, og dér er man meget oftest tilbøjelig til i debatten ligesom at give det indtryk af, at det er, fordi det er privatkapitalistiske virksomheder. Men her står vi altså med en statsejet virksomhed, og jeg synes, det er et interessant eksempel i den almindelige debat for øjeblikket om økonomisk demokrati også her at få konstateret, at problemerne er nøjagtig de samme, selv om det er andre end private folk, der ejer kapitalen.

Vi står her med et problem, og derfor vil

[Simonsen.]

Jeg gerne spørge ministeren, om denne sag, som jeg mener først og fremmest skal ses på baggrund af den reaktion, der er hos medarbejderne, mindre de procedurer, der har været anvendt indtil nu, alligevel ikke giver ministeren anledning til overvejelser i retning af at indføre forbedrede samarbejdsmetoder inden for en virksomhed som denne, der jo i så stor udstrækning kan paralleliseres med en privat virksomhed.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Jeg må sige, at jeg står lidt uforstående over for hr. Simonsens sidste indlæg. Hr. Simonsen var af den opfattelse, at informationen havde været mangelfuld. Jeg redegjorde for, i hvilket omfang vi havde informeret, og hr. Simonsen replicerede herefter ikke med eksempler på, hvori den manglende information bestod. Det havde i og for sig klædt spørgeren at komme med eksempler i stedet for en række lidt bredere påstande om manglende information. Tværtimod har jeg nævnt og vil gerne gentage alle de bestræbelser, der udfoldes fra medarbejdernes side med henblik på at informere bedst muligt.

Derefter nævnte hr. Simonsen, at en række medarbejdere havde henvendt sig til ham. Jeg har selv fået en lang række reaktioner og forsøgt at hjælpe, hvor det har været muligt, herunder ikke mindst ekstraarbejderne, således som aktstykket over for finansudvalget i dag vil vise. Men hvis man skal holde sig til reaktionerne, således som de også er fremkommet i relation til personaleorganisationerne, tvivler jeg på, at hr. Simonsen har fået de oplysninger og de spørgsmål stillet de pågældende steder fra. Der har traditionelt, som jeg var inde på det, været et meget godt og åbent samarbejde med disse organisationer, og det agter vi naturligvis at fortsætte.

Simonsen: Jeg går ikke ud fra, at ministeren havde regnet med, at jeg her fra folketingets talerstol skulle nævne navnene på de mennesker, som har kritiseret forholdene, som de har været gennem den senere tid inden for DSB.

Jeg gjorde udtrykkelig rede for, at jeg har været stillet over for dette spørgsmål gennem et halvt år ved en række møder, men

ikke ment, at der var tilstrækkeligt grundlag for at tage det op. Til gengæld har jeg i den sidste tid mødt det så mange gange og med så stor en understregning af de pågældende medarbejdere, at jeg mener, det er naturligt og rigtigt at tage det op nu.

Ministeren svarede sådan set ikke på mit kontante spørgsmål i anden omgang, for det er jo ikke muligt med den korte tid, vi har til rådighed i spørgetiden her, at bore i den redegørelse, som ministeren har givet. Men jeg spurgte før: giver denne situation alligevel ikke ministeren anledning til at prøve på under alle omstændigheder at forbedre samarbejdsforholdene inden for virksomheder af DSB-type, således at statsvirksomheder kunne vise vejen for andre virksomheder i dette samfund som helhed?

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Vi er jo begge to fanget af tidsklausulen, og den redegørelse, som hr. Simonsen efterlyser, kan det også være lidt vanskeligt for mig at afgive på de få minutter, der er mig beskåret.

Jeg bad ikke på nogen måde om at få nævnt navne. Jeg understregede bare, at en række af disse samarbejdsaktiviteter, som er helt naturlige for DSB, foregår med organisationerne og deres repræsentanter rundt omkring i de enkelte udvalg.

Vi søger i DSB stedse at forbedre informationen og samarbejdet, og jeg synes, det er en smule uretfærdigt at fremkomme med disse påstande uden at betragte den udvikling, som inden for DSB er pågået i de senere år, og som har været ganske klart præget af en stadig større åbenhed, en stadig større indflydelse for de ansatte i DSB, og blot kritisere uden at sammenholde denne kritik med den nævnte udvikling. Det er et helt andet DSB, vi står med i dag end for 5 år siden, og jeg synes, at man bør holde sig det samarbejdsforhold for øje og støtte DSB i den udvikling, som her finder sted. Der skal i hvert fald ikke være nogen tvivl om min og regeringspartiets støtte.

Buchart Petersen: Jeg vil gerne takke, fordi det er blevet muligt i henhold til folketingets forretningsorden at komme med tillægsspørgsmål, og jeg vil sådan set gerne takke ministeren for de udtalelser, der er faldet. Det, der kalder mig herop, er den

[Buchart Petersen.]

uro, der for øjeblikket er i DSB. Det er ikke rigtigt, at alle de, der er ansat i statens etater, er bange for at blive afskediget et år eller to frem i tiden. Det, det gælder om for os, er, at der skabes sikkerhed, således at folk er interesseret i at gøre et godt stykke arbejde. Vi skal lede længe efter en institution, der, som DSB gør det i dag, virker efter hensigten. Det er punktligt, det er præcist.

Det, jeg gerne vil spørge ministeren om i dag, er: vi ved, at vore ansatte får information — jeg læser den meget nøje hver evige eneste gang — men kan det ikke være sådan, at når der sker ting hen ad vejen, nøjagtig som i går, da svenskerne oplyste, at de nu vil bygge Øresundsbroen, så får man de ansatte med i planlægningen med det samme, således at de f. eks. ved, hvad der vil ske med Korsør, hvad vil der ske med Kalundborg herefter — for det bliver jo et nyt moment, der kommer ind i billedet — således at man har trivlsen og miljøet i orden på denne arbejdsplads?

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Det er lidt svært for mig at kommentere eksemplet med svenskerne, der vil bygge Øresundsbroen. Det er lidt svært at informere DSBs ansatte herom, al den stund deres minister først fik den samme oplysning i går.

Må jeg sige, at vi er fuldstændig enige om det mål, hr. Buchart Petersen nævner, nemlig at forøge trivlsen, trygheden og sikkerheden på de offentlige arbejdspladser, herunder DSB. Jeg bør måske nævne et forhold, som har givet anledning til en del af den diskussion, som jeg helt erkender har fundet sted, nemlig at en udstrakt åbenhed om planer og tanker indimellem kan have den bivirkning, at medarbejderne ønsker at kende resultaterne, før undersøgelserne knap er påbegyndt. Man bør her tænke på, at der ofte er tale om planlægningsarbejder, der fra start til gennemførelse kan løbe over flere år. Man kommer altså i dag ind på et langt tidligere tidspunkt i selve planlægningsfasen, hvor man måske tidligere både her og hisset først er kommet ind, når beslutningerne var ved at være truffet, og derfor foregår denne debat, som er gavnlige både for DSB og for samfundet, over en

langt længere periode, end det hidtil har været tilfældet.

Otto Mørch: Jeg beder formanden undskylde, det kan somme tider være lidt svært at komme ind i den nye forretningsordens former. Jeg ville gerne have været ind på et tidligere tidspunkt, men jeg tror alligevel, det kan lykkes for mig her at få konstateret, at det er lidt sent, man fra konservativt hold går ind i denne personaledebat inden for DSB. Det er jo først nu

Formanden: Man må normalt ikke diskutere med tidligere spørger.

Otto Mørch: Hr. formand, der kommer et spørgsmål som afrunding.

Formanden: Ja men ingen diskussion med tidligere spørger.

Otto Mørch: Jeg konstaterer altså blot, at da det var ekstraarbejderne, der stod for tur, var der ingen reaktion fra konservativ side.

Jeg vil gerne stille trafikministeren det konkrete spørgsmål, om der ikke nu findes en efterlønsordning for ikke-tjenestemandsansatte under DSB. Jeg har læst noget om det i bladene, men jeg ville gerne, om ministeren her ville redegøre for det.

Formanden: Jeg vil gerne over for den sidste spørger pointere, at diskussion med tidligere spørger ikke er tilladt, alene af den grund, at de ikke kan svare igen.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Ja, jeg skal ikke prøve at komme den første spørger til hjælp på indeværende tidspunkt.

Vi har netop i dag til behandling i finansudvalget et aktstykke, hvoraf det fremgår, at vi med en række af de organisationer, som jeg tror vi alle sammen er enige om bør drages med ind i disse overvejelser, har aftalt en efterlønsordning af et omfang og et indhold, som vistnok ikke tidligere har været kendt. Jeg kan gentage de pågældende organisationers standpunkt, at det rareste havde naturligvis været, at der ikke havde været tale om afskedigelser og dermed ikke

[Ministeren for offentlige arbejder.]

om nogen efterlønsordning, men når det nu må forekomme i en levende og i udvikling værende virksomhed som DSB, er det det næstbedste, og jeg håber, at alle vil bidrage til, at vi løser problemerne hen ad vejen, ikke alene for disse personalekategorier, men for alle personalekategorier, og at man vil støtte DSB i det udviklingsarbejde, som er meget afgørende for den kollektive trafik i vores samfund.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af Lennart Larson til ministeren for forureningsbekæmpelse.

„Vil ministeren sikre, at de store forbrændingsanstalter i hovedstadsområdet anbringer deres slagter på steder, hvor der ikke er fare for forgiftning af grundvand, havvand, søer eller vandløb?

(Spm. nr. 53).

Skriftlig begrundelse.

I dagspressen, 15. november 1972, oplyser Ballerups borgmester, Kaj H. Burchardt, der er næstformand for Vestforbrænding, at en vognmand nu kører 30-40 læs giftige slagter bort fra forbrændingsværket hver dag. Borgmesteren tilføjer: hvor han kører slagterne hen, kommer ikke os ved. Tidligere har værket fået afslag fra Vestskovkommunerne på anmodning om at måtte anbringe slagterne som høje i skoven, ligesom Københavns vandforsyning har standset anbringelse i en dyb grusgrav i Værløse.

Dagspressen, 16. november 1972, oplyser, at slagterne fra Amagerforbrænding nu kastes i Øresund.

I en analyse om slaggernes indhold — Ingeniørens Ugeblad, 3. november 1972 — oplyses, at de indholder giftige metalsalte med bl.a. bly, kadmium, krom, arsen, mangan, kobber og zink. Om udvaskningen af disse giftige salte tør man intet sikkert sige.

På et tidspunkt, hvor regering og folkeeting er i færd med at gennemføre en miljøbeskyttelseslov, der er meget streng, og som forudsætter en medleven af borgerne, er det helt uforståeligt, at miljøstyrelsen tilsyneladende er meget efterladende i kontrollen af store offentlige værkers forurening. Det vil for almindelige borgere forekomme uforståeligt, at de skal tage forureningsmæssige hen-

syn, som ikke skal vises af offentlige myndigheder i en tilsvarende situation.

Desuden forekommer det besynderligt, at miljøstyrelsen ikke har benyttet sin myndighed til at kræve ovennævnte analyserapport fra Vandkvalitetsinstituttet udleveret, idet rapporten, der er i Vestforbrændings besiddelse, tilsyneladende søges skjult for myndigheder og offentlighed, bortset fra nogle detaljer i Ingeniørens Ugeblad.

Ministeren for forureningsbekæmpelse (Kampmann): I slutningen af forrige samling var hr. Lennart Larson inde på de samme problemer i et onsdagsspørgsmål. I besvarelsen oplyste jeg, at vi stod umiddelbart over for at skulle indlede drøftelser med de to store forbrændingsanstalter i hovedstadsområdet om bl.a. slaggeproblematikken. Et sådant møde fandt sted i slutningen af august. Formålet var at finde frem til en praktisk og forsvarlig ordning af de meget vanskelige problemer, der er forbundet med bortskaffelsen af forskellige former for affald i hovedstadsområdet. Et af de problemer, der stod øverst på dagsordenen, var spørgsmålet om en hensigtsmæssig deponeringsordning for forbrændingsanstaltens slagter.

Allerede forud for mødet var der af miljøstyrelsen blevet nedsat en arbejdsgruppe under ledelse af professor Pauly med henblik på udarbejdelse af landsdækkende retningslinjer for affaldsbehandling. Da det stod klart, at problemerne i hovedstadsområdet var af en særlig og hastende karakter, enedes man om at anmode arbejdsgruppen om forlods at udarbejde en særlig vejledning vedrørende lossepladsproblemer i Københavnsområdet, herunder spørgsmålet om slaggedeponering. Der var endvidere enighed om at anmode professor Pauly om at fremskynde dette arbejde så meget, at et udkast til en sådan vejledning kunne foreligge inden udgangen af februar 1973, og jeg kan bekræfte, at vejledningen vil foreligge til det aftalte tidspunkt.

Også det konkrete problem om ansøgning fra Vestforbrænding om tilladelse til slaggedeponering på et areal i Vestskoven blev drøftet på mødet. Sagen forhandles for øjeblikket som ankesag i boligministeriet, og miljøstyrelsen har over for boligministeriet tilkendegivet, at man under de angivne for-

[Ministeren for forureningsbekæmpelse.]

udsætninger ikke fandt, at den ansøgte deponeringsordning forekom sundhedsmæssigt eller forureningsmæssigt betænkelig. Boligministeren og jeg har i dag drøftet problemerne med repræsentanter for bl.a. Herstedernes kommune og Vestforbrænding, og boligministeren traf efter min opfattelse en forsvarlig miljømæssig løsning.

I øvrigt kan jeg tilføje, at hr. Lennart Larson tager fejl, når han mener, at miljøstyrelsen ikke har kendskab til Vandkvalitetsinstituttets analyserapport. Rapporten er lige kommet i miljøstyrelsens besiddelse direkte fra Vestforbrænding.

Lennart Larson: Jeg takker ministeren for svaret. Når jeg nu rejser spørgsmålet igen, er det ikke for at misbruge folketingets spørgetid, men væsentligst for at bide mig fast i det oprindelige problem, som vi drøftede, nemlig betimeligheden af, at man i det hele taget skaffer sig af med sit affald på denne måde.

Jeg vil gerne sige, at når man diskuterer miljølovgivning og der skal komme en ny miljølov, og når man som ministeren gerne vil have de lokale politikere og borgerne til at beskæftige sig med dette, er det meget væsentligt, at det offentlige går foran på dette område. Der er, som ministeren ved, en række problemer rundt omkring med hensyn til at få løst alle disse problemer, og når nu ministeren henviser til professor Hans Pauly, vil jeg gerne have lov til at henvise til det, jeg sagde sidste gang, at det er et spørgsmål, om forbrændingsanstalter er den rigtige vej at gå. Specielt når man har den målsætning i loven om miljøbeskyttelse, at man skal forebygge og bekæmpe forurening af luft, vand og jord, må man også selv gå foran her, og det kan ikke accepteres, at man fra folkevalgt side siger, at vi lader en borger transportere slagger væk uden at vide, hvor de bliver af.

Imidlertid skal jeg udtale min tilfredshed med, at der er ved at komme gang i sagen, men jeg vil gerne have lov at stille ministe-

ren det spørgsmål, om man nu ikke, inden man går videre med meget store investeringer inden for forbrænding af affald, skal undersøge alle de andre muligheder, der er, så man ikke får lavet en række fejlinvesteringer, for det tror jeg ikke vores samfund vil have råd til. Jeg vil gerne pege på den løsning, ministeren selv har set i Odense for nylig.

Ministeren for forureningsbekæmpelse (Kampmann): Jeg håber at kunne konstatere, at der i dette spørgsmål og i lignende sager er en betydelig enighed om løsningen mellem spørgeren og undertegnede, herunder også om, at det offentlige bør gå i spidsen, og her tror jeg vi begge to definerer det offentlige i vid forstand, altså ikke alene staten, men også gerne de kommunale eller amtskommunale enheder bør inddefineres under begrebet „det offentlige“.

Jeg tror også, det er rigtigt at sige, at der vel i dag eksisterer, hvad skal jeg sige, to skoler til bortskaffelse af det faste affald. Der er den, vi kan kalde forbrændingsskolen, som hr. Lennart Larson ikke tilhører, og så er der den, der hedder komposterings-skolen, hvis jeg må kalde den det, som hr. Lennart Larson tilhører, og som man jo med stort held er tilhænger af i Odense kommune. Jeg tror også at kunne sige uden at være meget tekniker, at vi endnu ikke har fået et klart svar på, hvilken en af skolerne vi skal satse på, og ud fra det synspunkt synes jeg ikke, det er betænkeligt, at begge skoler fortsætter med deres eksperimenter, så vi får et virkelig godt grundlag at træffe vores afgørelser på.

Jeg synes altså ikke, at grundlaget i dag er så sikkert, at man kan vælge mellem de to skoler, og jeg tror i og for sig heller ikke, man kan sige, at de to skoler accelererer så stærkt, at der i dag er tale om fejlinvesteringer, men på et tidspunkt må vi nå til en afklaring gennem de eksperimenter, som foretages, med henblik på at undgå disse fejlinvesteringer.

Lennart Larson: Jeg er glad for at kunne konstatere, at ministeren og jeg er enige, og jeg vil gerne her i anden runde have lov at komme med et citat. Det er professor Hans Pauly, som jo er formand for ministerens af-faldsudvalg, der tidligere har sagt:

„Dette vil sige, at penge brugt til forbrændingsanstalter vil være en direkte fejlinvestering.“ Og senere hedder det: „I Københavnsområdet er investeret mange millioner kroner i Vestforbrænding og Amagerforbrænding. Begge steder sendes giftstoffer ud gennem skorstenene, og man står efter forbrændingen tilbage med enorme slaggemængder, som ingen har lyst til at modtage.“

Når man tænker på de store problemer, som forbrændingen volder, mener jeg, at når investeringen er tidoblet og det skaber så store forureningsmæssige problemer, bør man holde lidt igen og forsøge med en billigere løsning, indtil man ved, om man kan få en bedre løsning end den, man har i dag.

Ministeren for forureningsbekæmpelse (Kampmann): Jeg synes egentlig, det er rimeligt at understrege, at de to metoder har ét fælles stort grundproblem, nemlig at de ikke udskiller de egentlige miljøgifte. Ved kompostering har man jo miljøgifte i slammet, og ved forbrændingen har man i et vist omfang miljøgifte i slagggerne eller asken. Jeg tror ikke, at den langsigtede løsning findes i nogen af disse to former for processer. Den langsigtede løsning må indebære, at vi får miljøgifte holdt uden for det faste affald, og det kan kun gøres ved i størst muligt omfang at undgå at bruge dem i produktionen eller at recirkulere dem i lukkede systemer. Det er vel den endelige løsning, som jeg også tror vi er enige om.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Helle Degn* til boligministeren:

„Hvor langt er ministeren kommet i sine overvejelser om, hvordan man i såvel nybyggeriet som i de ældre bebyggelser sikrer de fornødne fritidsarealer til legepladser m. v.?“

(Spm. nr. 51).

Helle Degn: Fru Hanne Reintoft har tidligere rejst spørgsmålet om at få sikret de

fornødne fritidsarealer i vores boligbebyggelser såvel i det nyere som i det ældre byggeri. Forslaget blev dengang godt modtaget af alle partier, men det hjælper jo ikke meget, hvis der ikke bliver gjort noget ved det. Også den daværende socialdemokratiske boligpolitiske ordfører, nuværende boligminister Helge Nielsen, gav udtryk for at være positiv, og jeg spørger nu, om vi kan være så heldige, at dette nu omsættes i aktiv handling for at råde bod på de ofte særdeles uheldige tilstande i dette for boligmiljøet så afgørende problem.

Vort samfund er jo ikke udpræget børnevenligt, og den eksisterende lovgivning imødekommer ikke hverken generelle eller specielle behov for brugelige eller aktivitetsskabende fritidsfaciliteter i forbindelse med vores boligbyggeri. Med de evig og altid for småt byggede lejligheder ved de fleste også, hvilken belastning det er ikke at kunne sende børnene ud til deres jævnaldrende. Med den ringe børnehavedækning, ca. 19-20 pct., er det af pædagogisk betydning, at der i tilknytning til beboelsesarealerne er fritstende legemuligheder. Med vore sparsomme tilbud til skolebørnene om pædagogisk beskæftigelse efter skoletid er faciliteterne til denne gruppe også overordentlig vigtige.

Muligheden for udeleg betyder også muligheden for en pædagogisk rigtig og uundværlig kontakt med jævnaldrende kammerater. Undersøgelser fra Danmarks tyndtbefolkede egne afslører helt tydeligt, at manglende kammeratkontakt i de første barneår op til skolealderen betyder en hæmning for barnets sociale tilpasning og for dets skoletilpasning.

Det er en fallit, hvis vi ligefrem skaber disse problemer, fordi vi ikke i tilknytning til vores byggeri magter at skabe de rigtige miljøer. At det er svært at ændre på boliglovgivningen også på det område, er jeg klar over, men jeg håber på ministerens velvilje. Skal det løses, må der for det første for det private byggeris vedkommende gribes ind med restriktioner og i den ældre boligmasse, hvor det kan blive nødvendigt måske at fjerne naboskel, vil skriget om den private ejendomsret forplante sig i vide kredse. I det sociale boligbyggeri har vi for længst vænnet os til at prioritere bilerne højere end børnene og foretrækker parkeringspladser

[Helle Degn.]

for legepladser. Men selv om der er mange og indviklede problemer, kan de selvfølgelig løses, og det bør være klart, at der bliver gjort noget for vores børns daglige trivsel i deres hjemmemiljø, da dette danner rammen om starten af deres tilværelse.

Boligministeren (Helge Nielsen): Det er rigtigt, som fru Helle Degn her har omtalt, at spørgsmålet om at skabe gode legemuligheder for børn i såvel nye som ældre bebyggelser gentagne gange har været drøftet her i tinget. Jeg er da også enig med fru Helle Degn i, at legemulighederne er vigtige for børnenes trivsel i vore bebyggelser og derfor også for befolkningen i det hele taget.

Efter en drøftelse her i tinget i 1970 overvejede en arbejdsgruppe, hvad der kunne gøres, og skitserede nogle muligheder for gennem bygningslovgivningen at sikre hensigtsmæssige opholds- og legearealer. Udlejningsvanskelighederne i nybyggeriet har imidlertid gjort det nødvendigt nøje at overveje alle de krav, der kan føre udgifter med sig, og en arbejdsgruppe har derfor været i gang med at analysere de forskellige byggeudgifter, som har forbindelse med det offentlige krav til byggeriet. Tanken er her at få et materiale, der kan danne udgangspunkt for disse overvejelser, om der er udgifter, der eventuelt kan finansieres f. eks. af kommunerne uden at belaste de kommende beboere i så høj grad, som tilfældet er nu, og kravene til legepladser måtte naturligvis indgå i hele dette undersøgelsesarbejde.

Arbejdsgruppen har nu indsamlet et materiale om forholdene, og en redegørelse for analysen, hvori også legepladsproblemerne indgår, ventes inden udgangen af dette år. Jeg vil derfor snarest se på, hvad der videre kan gøres. For legepladsernes vedkommende tror jeg helt klart at vi kan medvirke til gode legemuligheder uden at belaste huslejen særlig stærkt, hvis blot bebyggelserne planlægges på den rigtige måde. Bygningerne skal placeres sådan, at der er de rigtige og de rigtige arealer fri til legeformålet, og beboerne må efter min opfattelse selv have indflydelse og i fællesskab foreslå anlæg og indretning af disse legepladser.

Helle Degn: Jeg takker for ministerens velvillige tilsagn om at medvirke til at se på resultatet af dette udvalgsarbejde, idet jeg mener, det er væsentligt, at vi i hvert tilfælde sikrer os ved planlægning af nybyggeri. Det er ikke så omkostningskrævende at lave en fornuftig planlægning, og ved at lave en fornuftig planlægning kan vi måske få tilgodeset de krav om fritidsarealer omkring bebyggelserne, der her er tænkt på.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Dagmar Andreassen* til undervisningsministeren:

„Finder ministeren det rimeligt, at ansatte og studenter ved Odense universitet holder møde på hotel i Billund en lørdag-søndag for universitetets midler, når Odense universitet står tomt lørdag-søndag?“

(Spm. nr. 52).

Skriftlig begrundelse.

Dekanen for det humanistiske hovedområde ved Odense universitet har indbudt humanioras institutbestyrere og studienævnsformænd m. fl. til et weekendseminar på Esso Motor Hotel i Billund fra fredag aften den 1. december til søndag aften den 3. december.

Alle udgifter til ophold og transport dækkes af universitetets midler. Kun ganske enkelte af de indbudte har ikke fast bopæl i Odense. Man regner med deltagelse af 40 personer.

Dagmar Andreassen: Det er ingen hemmelighed længer, at familien Danmark bruger mere, end den tjener, men ingen af familiens medlemmer synes særlig villige til frivilligt at sætte forbruget eller standarden, om man vil, ned, og så får vi da det upopulære job at pege på hinandens ødselhed. Det forekommer mig at være helt rimeligt, at der er rettet søgelys mod mange politikeres studierejser, de har nok ikke altid været lige velbegrundede, men til gengæld må vi også rette søgelyset mod dem, der forvalter offentlige midler på andre områder. Det tilfælde, jeg har trukket frem fra Odense universitet, kunne formodentlig have været hentet masser af andre steder, men det gør sådan set ikke sagen bedre.

Vi kan ikke skabe forståelse hos skattey-

[Dagmar Andreassen.]

derne for, at det er nødvendigt for folk fra Odense, der har et fælles problem, de skal diskutere en weekend, at tage over og indlogere sig på et hotel i Jylland for at snakke om disse fælles problemer. Vi er jo for lang tid siden nået dertil, hvor de lavest lønede i produktionen virkelig føler, at skatten er en tyngende byrde. Det er efterhånden en mindre og mindre gruppe i samfundet, der daglig er udsat for omkostningspresset, men det er til gengæld for denne lille gruppe så hårdt, at det er alt andet end human. Jeg synes jo nok, der er en vis ironi i, at det netop er det humanistiske fakultet, der arrangerer denne rejse. Hvis det overhovedet har nogen forbindelse med at være human, skulle man tænke lidt på skatteyderne.

Jeg er spændt på, om ministeren vil give mig medhold i mit synspunkt.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg forstår meget vel en del af fru Dagmar Andreasens ræsonnementer, og jeg har i anledning af spørgsmålet bedt Odense universitet om oplysninger om formålet med det nævnte møde. Efter de oplysninger, jeg har modtaget, er der tale om at afholde et seminar, hvor man vil drøfte det humanistiske hovedområdes situation, herunder de erfaringer af fælles interesse, som er gjort i indeværende valgperiode. Det er meningen, at de resultater, man når frem til, bl. a. skal indgå i overvejelserne om hovedområdets forhold til andre enheder i centerdannelsen i Odense.

Så kan man naturligvis stille det spørgsmål, om det er nødvendigt at henlægge et sådant møde til et sted uden for universitetet, når universitetets faciliteter, som påpeget af fru Dagmar Andreassen, kan stilles til rådighed for formålet. Imidlertid mener jeg, man må erkende, at internatkursus er en mødeform, som er fundet hensigtsmæssig i vidt omfang såvel af erhvervslivet som af offentlige myndigheder både her i landet og i udlandet, og derfor mener jeg ikke, at der er noget grundlag for generelt at afvise, at det kan være rimeligt at afholde et kursus som internatkursus. Spørgsmålet må efter min mening afgøres ud fra en konkret vurdering, og det humanistiske fakultetsråd, som har truffet afgørelsen, kan efter loven om universiteternes styrelse selv træffe af-

gørelsen, da udgifterne hertil afholdes inden for den del af universitetets samlede bevillingsramme, der af konsistorium er stillet til rådighed for det humanistiske hovedområde. Jeg har ikke mulighed for at anfægte det skøn, der er udøvet af fakultetsrådet, og hvorefter man altså har fundet, at det omhandlede seminar bør holdes som internatkursus. Men fru Dagmar Andreassen og jeg kan formentlig enes om, at universiteterne og andre offentlige institutioner i hvert enkelt tilfælde bør udvise størst mulig sparsommelighed og derfor nøje bør overveje, om det forventede større udbytte af et internatkursus nu også svarer til de forøgede udgifter.

Dagmar Andreassen: Det forekommer mig, at vi efterhånden er kommet i den situation, at vi overhovedet ikke har nogen som helst chance for at styre det offentlige økonomi, hvis ingen med ansvar for et område tør udtale sin fordømmelse af dispositioner. Vi står her i en situation, hvor studenterne ved Odense universitet er utilfredse med dispositionen og siger, at de ikke har nogen indflydelse på den, og opfordrer deres lærere til at holde kursuset i Odense.

Jeg har en dagseddel, nr. 214, hvor de siger — jeg skal ikke læse den op — at de tager afstand fra dette og opfordrer til, at lignende arrangementer bliver holdt på universitet i Odense, hvor man har gratis plads, lys og varme, og hvor en større flok kunne deltage.

Jeg ved da godt, det er upopulært at pege på den slags ting, og de, der er inden for universitetet i Odense, kan jo ikke gøre det, hvis de fortsat skal arbejde sammen; og hvis de, der så er de egentlige ledere, og ministeren ikke tør udtale deres mangel på sympati, er vi jo i den situation, at vi må skære bevillingerne ned, og det ved vi jo godt heller ikke er så heldigt for området.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): I anledning af fru Dagmar Andreasens sidste bemærkninger vil jeg gerne gøre opmærksom på, at universitetsbevillingerne er skåret endog overordentlig kraftigt ned i forbindelse med regeringens spareplaner. Der er intet område, der er ramt så hårdt som universiteterne og de højere læreanstalter, og medmindre fru Dagmar Andreassen

[Undervisningsministeren.]

generelt måtte være af den opfattelse, at internatkursus både i det private erhvervsliv — det betales jo også af de forbrugerkredse, som fru Dagmar Andreasen nævnte — og inden for det offentlige ikke bør finde sted, må jeg sige til fru Dagmar Andreasen, at ministeriet er ikke bemandet til at gå ind i en konkret vurdering af hvert evig eneste kursusprojekt på universiteterne og de højere læreanstalter og derigennem bedømme, om det er rimeligt at gennemføre dem under den ene eller den anden form. En bemanding af ministeriet med henblik på løsning af en sådan opgave ville medføre merudgifter, der langt overstiger de 7.000-9.000 kr., der her er tale om.

Desuden vil jeg føje til, at jeg har modtaget et telegram fra de studerendes råd her for få minutter siden, hvori de tilkendegiver støtte over for det arrangement, der her er tale om.

Dagmar Andreasen: Det kom sådan set ikke bag på mig, at jeg ville blive konfronteret med, at der også var private virksomheder, der holdt sådanne kurser. Jeg skal indrømme, at jeg også har hørt om nogle, der har gjort det, men i de tilfælde har det været for sælgere, der skulle mødes fra hele landet, eller det har været om særlige samarbejdsproblemer. Men jeg føler mig fuldkommen overbevist om, at hvis en virksomhed, der ikke tidligere havde holdt sådanne kurser, under den nuværende prislov ville henvende sig til monopoltilsynet og begære prisforhøjelse, fordi den agtede at begynde at sende sine folk på Esso Motor Hotel i Billund, ville man ikke regne den for en seriøs virksomhed.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg kan forsikre fru Dagmar Andreasen om, at budgetrammen for Odense universitetscenter heller ikke bliver forøget under henvisning til nødvendigheden af at holde internatkurser.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af **Karlskov Jensen** til landbrugsministeren:

„Med hvilken saglig begrundelse vil ministeren ophæve bestemmelserne om etable-

ringstilskud og driftstilskud til nyetablerede unge landmænd, der er gået ind i en landbrugsuddannelse i tillid til bl. a. ministerens tidligere udtalelser og til, at de eksisterende danske ordninger findes i tilsvarende form i EF?“

(Spm. nr. 54).

Skriftlig begrundelse.

Ifølge pressemeddelelser har regeringen besluttet med virkning formentlig fra 1. april 1973 at ophæve de gældende ordninger med etableringstilskud og driftstilskud til nyetablerede unge landmænd, der har en godkendt landbrugsmæssig uddannelse bag sig. Meddelelsen har skabt uro, dyb skuffelse og mismod hos disse unge, der i tillid til bl. a. landbrugsministerens tidligere udtalelser har påbegyndt en uddannelse med henblik på senere etablering i landbruget. I en udtalelse til pressen i oktober 1971 udtalte landbrugsministeren bl. a.:

„Jeg tror, at samtlige partier vil stå op og sige, at de unge landmænd skal have gode muligheder for at etablere sig.“

Man måtte forstå ministeren sådan, at han ville gå ind for i det mindste at oprettholde de gældende ordninger.

Vi bliver nu medlemmer af det udvidede EF fra 1. januar 1973. I de lande, vi skal konkurrere med i EF, har man lignende støtteordninger for nyetablerede. Frankrig er netop i færd med at øge denne støtte meget væsentligt. Vore unge stilles derfor ulige i konkurrencen både i forhold til de øvrige EF-landes unge landbrugere og i henseende til at overtage landbrug i konkurrence med købere fra byerhvervene, såfremt disse ordninger bortfalder.

Når man sammenligner de beløb, samfundet yder mange andre unge i form af uddannelse på seminarier, læreanstalter, universiteter o.lign. og senere i form af boligsikring og sociale ydelser m. v., så forekommer en sådan nedskæring både urimelig og uretfærdig.

Karlskov Jensen: Vi har dels i pressen, dels i et par udvalg her i folketinget fået at vide, at regeringen og landbrugsministeren er indstillet på fra 1. april 1973 at ophæve de gældende bestemmelser om etableringstilskud til unge landmænd, der etablerer sig første gang, og om tilsvarende driftstilskud i de følgende 4 år. Det har gjort et dybt ind-

[Karlskov Jensen.]

tryk på mange af disse unge. Det har naturligvis skabt skuffelse og mismod, fordi de direkte ser svigtende muligheder for at blive etablerede. Det har også gjort det, fordi de i tillid til udtalelser, bl. a. ministeren tidligere har fremsat, måtte have grund til at tro, at disse ordninger ville få lov til at fortsætte også i den første tid efter vor indtræden i fællesmarkedet.

I en situation, hvor vi står over for at skulle ind i det store fællesskab og ind i en direkte konkurrence med lande, som har været i Fællesskabet i flere år, er vi særdeles vanskeligt stillet, og jeg forstår ikke motiveeringen for, at vore unge skal stilles svagere end de unge, de skal konkurrere med netop i denne situation. Forholdet er jo det, at man andre steder i fællesmarkedslandene dels har indrettet sig, dels er i færd med at indrette sig med etableringstilskud for at lette overtagelsen af landbrugene med henblik på at gøre landmændene konkurrencedygtige.

Når man sammenligner de beløb, der er tale om her — det er jo små beløb — med de tilskud og omkostninger, som det offentlige har ved uddannelse på andre områder — det gælder universitetsuddannelse, det gælder seminarieuddannelse og uddannelsen på læreanstalterne — og senere de boligtilskud og sociale tilskud, der står til rådighed for unge inden for andre erhverv, og som ikke søges og ikke ud fra forudsætningerne kan søges af de unge landmænd, kan man ikke kalde de unge landmænd en favoriseret gruppe. Tværtimod er det vel nogle af dem, der belaster samfundet mindst i økonomisk henseende.

Derfor vil jeg gerne høre, hvilken saglig motivering der har ligget til grund for, at landbrugsministeren har taget det standpunkt.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Jeg vil gerne som svar på hr. Karlskov Jensens spørgsmål sige, at etablerings- og driftstilskuddene til yngre landmænd som forudsætning har de særlige vanskeligheder for landbruget, som var en følge af, at Danmark stod uden for EF. Denne forudsætning er ændret, efter at vi med virkning fra 1. januar og for landbrugsordningernes vedkommende 1. februar er tilsluttet EF, hvorved landbrugets rentabilitet vil blive væsentligt forbedret. Direkte sammenlignin-

ger med andre EF-lande mener jeg ikke man kan drage. Landbrugets forhold varierer jo fra land til land.

Vi nåede ikke nogen afklaring med landbruget, inden finanslovsforslaget gik i trykken. Vi tilbød en aftrapningsordning og pegede på et par områder, nemlig konsulenttilskuddet og eksportkontrollen. En ændret aftrapningsform, der vil inddrage etablerings- og driftstilskuddet til unge landmænd under en eller anden form, vil vi heller ikke være uvillige til en drøftelse af. Jeg vil gerne pointere, at vi ikke har smækket med dørene, og jeg vil også have lov til at pointere, at jeg forstod på udtalelser, hr. Pilegaard Larsen kom med på De Sjællandske Landboforeningers delegeretmøde, at han mente, at der var muligheder for at finde rimelige løsninger. Jeg er naturligvis til enhver tid parat til at drøfte disse forhold med landbruget, hvis det måtte ønskes.

Man må have lov at pege på, at den generelle økonomiske situation for tiden er så anspændt, at der nødvendigvis må foretages besparelser på adskillige områder. Etablerings- og driftstilskuddet kommer efter min mening ikke i fuldt omfang de unge til gode, men kan ved øgede priskrav kapitaliseres af sælgerne. Jeg har derfor planer om ved den forestående revision af landbrugsloven at søge gennemført bestemmelser til at modvirke spekulationskøb af landbrugsejendomme derved, at retten til køb af landbrugsejendomme fortrinsvis — og jeg vil gerne have lov til at understrege „fortrinsvis“, for der er ikke tale om noget totalt forbud — forbeholdes folk, der har gennemført en landbrugsuddannelse eller har tilknytning til landbrugserhvervet. Sådanne regler vil efter min mening tjene til at modvirke prisstigninger på landbrugsjord begrundet i økonomiske interesser af anden art og dermed være til gavn for landboungdommen i et omfang, der langt overstiger værdien af tilskuddene.

Endelig må jeg måske også bemærke, at adgangen til at få kursudligningslån efter loven om udlån til yngre landmænd forudsættes opretholdt, og jeg vil tilføje, at det er tanken at lade den nugældende lov om tilskud til investeringer i landbrugets bygninger afløse af en ny lov efter EF-regler, tilpasset, skal vi sige moderniseringsdirektivet, der giver mulighed for at opnå FEOGA-til-

[Landbrugsministeren.]

skud. Det er vanskeligt at sige, hvorledes ordningen endeligt kommer til at se ud, men som illustration kan det anføres, at det kan beløbe sig til op til 120.000 kr. for en enkeltmandsbedrift og det dobbelte for tomandsbedrifter over en 10-årig periode, og at det efter en 10-årig periode vil beløbe sig til udgifter for statskassen på op imod 250 mill. kr., hvoraf landbrugsfonden refunderer en fjerdedel.

Det er efter min mening en støtteform, som ikke virker prisfordyrende, men tværtimod hjælper unge landmænd til at opbygge et moderne produktionsapparat.

Karlskov Jensen: Jeg vil gerne takke landbrugsministeren for udtalelserne om, at der ikke er tale om, at døren er smækket i, men at der er mulighed for at forhandle om spørgsmålet.

Jeg vil også gerne takke for, at kurstabslånene får lov til at fortsætte. De er efter min mening af meget stor betydning.

Også rentesikringen har naturligvis meget stor betydning, men forudsætningen er, at man har fået etableret sig; ellers kan man ikke udnytte den. Når ministeren siger, at forudsætningerne er ændret, og at rentabiliteten bliver bedre ved vores indtræden i fællesmarkedet, er det naturligvis noget, vi først skal have konstateret. Men selv om man går ind på den tankegang, må man vel også her have lov til at sige, at det nytter ikke noget, hvis man ikke kan gennemføre etableringen i landbruget. Det kommer, som jeg sagde, ikke de unge til gode, før de har etableret sig. Det er et led i en række af de øgede vanskeligheder, der er skabt for de unge i etableringsspørgsmålet. Vi oplevede 2½ pct.s afgiften på omsætning af landbrugsejendomme såvel som andre ejendomme. Den belaster købsmulighederne. Vi oplevede, at arveafgifterne blev forhøjet i efteråret. Det vanskeliggør også mulighederne.

Jeg mener heller ikke, at det er rigtigt, når det bliver sagt, at det er forudsætningerne for etableringstilskuddet, der er ændret. Jeg var ikke selv medlem af tinget på det tidspunkt, men så vidt jeg erindrer, blev dette etableringstilskud indført for at kompensere for forøgelsen af stempelafgifterne

på det tidspunkt. De 2 pct.s etableringstilskud, der er tale om for øjeblikket, skulle altså modsvare de forøgede stempelafgifter, som man i tinget var enig om ikke med rimelighed kunne belaste generationsskiftet netop i landbruget.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Jeg skal bare meget kort til hr. Karlskov Jensen sige med hensyn til at konstatere, om rentabiliteten i landbruget bliver bedre, at der er dog sket en prisstigning på korn allerede nu, og afgifterne på mejeriprodukter fik man fastsat i går, hvilket dog begrunder en vis optimisme. Jeg går ud fra, at vi er enige om, at de prisstigninger på landbrugsejendomme, der tilsyneladende sker i øjeblikket, er ud over det ønskelige, og derfor håber jeg meget, at vi er enige om, at dette kan medvirke til at dæmpe prisstigningerne. Det er et gode for de unge landmænd.

H. C. Toft: Landbrugsministeren udtalte, at man har haft forhandlinger med landbrugets organisationer, og at ministeren var rede til at tage forhandlingen op igen også vedrørende det spørgsmål, som hr. Karlskov Jensen her har rejst. Landbrugsministeren gav udtryk for, at landbrugets rentabilitet ville blive væsentligt bedre i EF, og det regner vi alle sammen med. Landbrugsministeren henviste her til de aftaler, der nu er truffet vedrørende smørret. Men der er jo mange ting, bl. a. svinesektoren, der ikke er truffet aftale om endnu, og der kan blive tale om betydelige beløb i udsving, alt efter hvordan denne aftale bliver. Dermed påvirkes også landbrugets rentabilitet.

Derfor er der god grund til, at der igen kommer en forbindelse mellem landbrugsministeren og landboorganisationerne. Jeg vil lige indskyde, at landbrugsministeren brugte den begrundelse, at man var nødt til at fremsætte finanslovsforslaget nu. Jeg forstår det sådan, at der godt kan være mulighed for at lave ændringer på et senere tidspunkt, hvis det viser sig nødvendigt og der er behov for det. Derfor spørger jeg landbrugsministeren, om han på denne baggrund vil tage en ny forhandling med landboorganisationerne, og om han vil tage initiativet til sådanne forhandlinger.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Jeg skal gentage, at jeg til enhver tid er klar til at tage en forhandling med landbruget, hvis det ønsker det.

Karlskov Jensen: Jeg skal ikke forlænge debatten, men der er et spørgsmål, der for mig stadig væk er meget dunkelt. Det er, hvordan landbrugsministeren kan mene, at det, at man fratager de unge landmænd et tilskud, der altså kan benyttes til den konstante udbetaling, skulle stille dem bedre. Det kan jeg stadig væk ikke fatte.

Erik Hansen: Også jeg vil gerne føje et supplerende spørgsmål til, for jeg forstod på ministeren, at der sådan set var åbnet mulighed for fornyet kontakt.

Vi har i loven om unge landmænd to afdelinger, dels et etableringstilskud på 2 pct., dels et driftstilskud på 1 pct. Etableringstilskuddet på 2 pct. er der ikke noget loft over, og det har undertiden givet anledning til nogle misforståelser. Jeg tror, der andre steder er et loft for købsbeløbet på 600.000 kr., og derfor har man sagt, at så kan dette her jo gå op i et millionbeløb.

Når nu ministeren skal tage initiativ til en forhandling, vil jeg derfor spørge, om det vil få sagen til at glide lettere, hvis man lægger et loft både på etableringstilskud og driftstilskud. Jeg tror, det har manges interesse, hvis man på det grundlag kan køre loven videre.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Ja, jeg kan naturligvis ikke stå her og forudsige, hvordan de forhandlinger vil forløbe og det lovforslag, der, hvis der skal ske ændringer i loven, skal forelægges her i folketinget, vil komme til at se ud. Jeg har selv, vil jeg gerne sige, undret mig over, at man ikke satte et loft ind, da man lavede loven.

Så må jeg måske lige have lov til i en parentes at tilføje, at de etableringstilskud og driftstilskud dog er noget, som den unge landmand skal føre op som indtægt, og dermed forsvinder allerede forlods en del af blomsten.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Lone Nielsen* til handelsministeren:

„Vil ministeren overveje at gennemføre en yderligere forbrugerbeskyttende lovgiv-

ning imod Multi Level Marketing, som efter danske forhold anvender utraditionelle markedsføringsmetoder med salg af produkter direkte til forbrugerne gennem et net af hel- og deltidsbeskæftigede forhandlere?“
(Spm. nr. 55).

Lone Nielsen: Direkte salg til forbrugerne gennem forhandlere er en salgsform, der bliver benyttet af bl. a. firmaerne Holiday Magic og Golden Chemical Products. Det er i den sidste tid fremgået af dagspressen, at mange mennesker lider skibbrud rent økonomisk ved disse salgsmetoder, fordi firmaets marketingpolitik er meget speciel og for danske forhold meget utraditionel. Fremgangsmåden er, at der afholdes hvervemøder rundt omkring i landet, hvor man på en meget utraditionel måde appellerer til deltagerne om at blive forhandlere. Der gives gyldne løfter om en månedlig løn på mange tusinde kroner; man presser disse mennesker til at blive forhandlere og i mange tilfælde til at betale over 10.000 kr. for et varelager og brochurer af forskellig art.

Af firmaernes ledere opfordres de nye forhandlere til at hverve andre forhandlere, for det er dér, fortjenesten ligger. Det lykkes i nogle tilfælde, men i langt de fleste tilfælde er det ikke muligt. Derfor prøver man på at returnere varelageret. Nu skal jeg ikke trætte ministeren med de mange tragedier, jeg er blevet bekendt med i den sidste tid, men blot sige, at disse firmaers forhandlere ingen midler skyr. Om man så skal presse en patient på en nerveafdeling på et hospital, viger man ikke tilbage derfor.

Dernæst er der salget til forbrugerne. Der er begrænsede muligheder for at få afsat varerne direkte til forbrugerne. Enkelte overtræder loven ved at være trappartist, men langt de fleste holder sig inden for nugældende lovgivning. Salget til forbrugerne sker f. eks. ved „home parties“, hvor man søger at afsætte varerne til venner og naboer, som for ikke at ødelægge det gode naboforhold og venskab lader sig presse til at købe varerne.

Fra firmaernes side gør man det klart for nye forhandlere, at man såmænd ikke skal spille tiden med at sælge til forbrugerne, men koncentrere sig om at hverve nye forhandlere. Det er på denne baggrund, mit spørgsmål er stillet — altså dels af hensyn

[Lone Nielsen.]

til de mennesker, der lader sig presse til at blive forhandlere, dels af hensyn til de forbrugere, der under pres i private hjem føler sig nødsaget til at købe disse produkter.

Handelsministeren (Erling Jensen): Fru Lone Nielsens spørgsmål til mig lød, om jeg agtede at gennemføre en yderligere forbrugerbeskyttende lovgivning imod Multi Level Marketing-problematikken.

Jeg forstår nu på indlægget, at et af fru Lone Nielsens alvorlige problemer også er behandlingen af og chancerne for de forhandlere, der drages ind i denne problematik. Om dem er at sige, at naturligvis forsvinder deres problemer, hvis de lovlige muligheder for at forhandle varer på denne måde forsvinder. Men ellers er spørgsmålet om den selvstændige forhandler nok i højere grad et spørgsmål om, netop som fru Lone Nielsen gør det nu, at sørge for den fornødne offentlighed om en sag, hvor man er af den opfattelse, at mennesker beskæftiger sig med salg af varer, der ikke giver dem rimelige muligheder for en fornuftig eksistens.

Jeg har ingen andre lovmæssige muligheder for at interessere mig for det end en situation, hvor selve den lovgivning, der skaber mulighed for dette salg, måtte forsvinde, og dermed vender vi os til hovedspørgsmålet om at gennemføre en yderligere forbrugerbeskyttende lovgivning.

Efter den gældende næringslov må personlig henvendelse om bestilling af varer kun finde sted efter forudgående anmodning fra kunden. Jeg kender ikke alle detaljerne i Multi Level Marketing, men efter hvad jeg kan forstå på de oplysninger, der foreligger, er der her netop tale om, at der foreligger en anmodning. En sådan salgsvirksomhed har fra tid til anden givet anledning til diskussion, og det har fra forskellig side været foreslået, at der indføres et forbud.

Imidlertid er der også andre salgformer, der under givne omstændigheder kan forekomme uheldige, og jeg finder derfor, at man må anskue disse problemer ud fra en

lidt større synsvinkel, inden man overvejer et konkret lovgivningsinitiativ.

Dette sker imidlertid også, idet forbrugerkommissionen i sit arbejde med udkast til en markedsføringslov er inde på betimeligheden af disse salgformer. Jeg er bekendt med, at kommissionen overvejer behovet for beskyttelse af forbrugerne mod de uheldige virkninger, som sådanne og andre utraditionelle markedsføringsformer kan have.

Kommissionen regner med at afgive betænkning i løbet af første halvår 1973, og jeg finder det derfor rigtigt at afvente resultatet af kommissionens overvejelser, inden der tages skridt til en lovgivning.

Lone Nielsen: Jeg håber, ministeren er enig med mig i, at hvis man laver en forbrugerbeskyttende lovgivning, er det samtidig en beskyttelse for de mulige forhandlere.

Jeg vil gerne takke ministeren for svaret. Jeg forstår, at ministeren og forbrugerkommissionen har kigget til vor svenske nabo, der har en stærkt forbrugerbeskyttende lovgivning, og hvor man netop i disse dage på initiativ af den svenske forbrugerombudsmand i marketingrådet overvejer at forbyde de salgsmetoder, som anvendes dels for Holiday Magic, dels for Golden Chemical Products. Så vidt jeg er orienteret, er det sandsynligt, at det svenske marketingråd beslutter at forbyde Holiday Magics virke i Sverige.

Jeg forstår på ministeren, at det er nogenlunde de samme tanker, forbrugerkommissionen har gjort sig, og det kan jeg kun være tilfreds med. Men kunne ministeren ikke hviske forbrugerkommissionens formand i øret, at det haster med at gøre dette arbejde færdigt, fordi mange mennesker hver dag lider tab økonomisk ved de salgsmetoder og det pres, de bliver udsat for? Næsten hver eneste aften afholdes hvervemøder rundt omkring i landet, og hver gang lykkes det firmaerne at presse nogle mennesker til at blive forhandlere, selv om der gøres et meget stort arbejde fra de lokale forbrugergrupper for at advare folk.

[Lone Nielsen.]

Jeg forstår, at ministeren må vente på forbrugerkommissionen, men jeg beder ministeren om ligesom at skubbe lidt til kommissionens formand, for det haster med at gøre det færdigt.

Edele Kruchow: Jeg vil gerne i tilslutning til, hvad fru Lone Nielsen har peget på, også anmode ministeren om at gøre, hvad gøres kan for at fremskynde forbrugerkommissionens arbejde inden for det felt, der er peget på her. Vi lever jo i et land, hvor man ellers er glad for nye initiativer, og som regel er der da også mange sunde initiativer inden for vores erhvervsliv. Men vi skulle nødig miste tilliden til initiativer i almindelighed, fordi noget får lov til at tage for lang tid.

Handelsministeren (Erling Jensen): Både fru Lone Nielsen og fru Edele Kruchow ønskede, som fru Lone Nielsen udtrykte det, at jeg skulle hviske kommissionen i øret, at det hastede. Jeg tror, begge de damer ved deres udtalelser herfra i fuld offentlighed har markeret, at det haster. Jeg tror også, at kommissionen og dens formand er enig i, at det haster.

Det afgørende må være, at kommissionen stiller efter at aflevere sin betænkning i første halvdel af 1973. Derved får vi mulighed for at udarbejde lovforslag og fremsætte det forhåbentlig i begyndelsen af den kommende folketingssamling. Jeg tror, alle er indforstået med, at uanset hvor meget forbrugerkommissionen ville være i stand til i øvrigt at fremskynde sin virksomhed, ville det ikke have betydning for lovforslag i denne samling. Derfor håber jeg, at vi ved denne lille drøftelse i fællesskab har medvirket til, at den efterfølgende samling i meget høj grad fra handelsministerens side kommer til at stå i forbrugerlovgivningens tegn.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om administration af Det europæiske økonomiske Fællesskabs forordninger om etablering af en

fælles strukturpolitik for fiskerisektoren og om den fælles markedsordning for fiskerivarer m. v.

(Lovforslaget (nr. 87) findes i tillæg A. sp. 1977, fremsættelsen i tidenden sp. 1040).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Bertel Pedersen: Det lovforslag, der her er fremsat, drejer sig om administrationen af de forordninger, der er gældende i fællesmarkedet: etableringen af en fælles strukturpolitik for fiskerisektoren, nr. 2141/70, og fællesmarkedsordningen for fiskerivarer, nr. 2142/70.

Det giver bemyndigelse til fiskeriministeren om at iværksætte de foranstaltninger og bestemmelser, som er nødvendige for fiskerierhvervet, når vi den 1. januar 1973 bliver medlem af fællesmarkedet. Ministeren kan også fastsætte bestemmelser om fravigelse af forordningerne i det omfang, vilkårene i fællesmarkedet indeholder adgang hertil.

Det samme gælder eventuelle udvidelser af de danske territorialgrænser indtil 12 sømil i de farvandsområder, hvor denne grænse ikke allerede er fastlagt.

Derudover indeholder lovforslaget i § 2 bestemmelse om at nedsætte et udvalg på 11 medlemmer, 2 fra fiskeriministeriet og 9 repræsentanter for de berørte erhvervsorganisationer. Stk. 2 i § 2 åbner adgang for at indkalde andre ved behandling af sager, der er af særlig interesse for andre organisationer og institutioner. Her må man formode, at også forbrugerrepræsentanter og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd kan komme ind i billedet.

Det udvalg, der nedsættes, skal rådgive fiskeriministeren ved udarbejdelse af de nødvendige forskrifter for anvendelsen af fællesmarkedets fiskeripolitik her i landet. Ved forhandling med fiskerierhvervets hovedorganisationer er man blevet enig om det foreslåede udvalg.

Desuden indeholder lovforslaget i § 3 bestemmelser om indberetningspligt for fiskere, importører, eksportører og producenter, handlende og brancheorganisationer. Det gælder både for strukturpolitikken på fiskeriområdet og markedsforholdene og vil foregå i samarbejde med Danmarks Statistik.